

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 594/2022-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených advokátskou kanceláriou AZARIOVÁ & RUŽBAŠÁN Law firm s. r. o., Kmeťova 26, Košice, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Róbert Ružbašán, proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach č. k. 3 Co 172/2021 zo 16. februára 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Sťažovateľky sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 13. mája 2022 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a ich práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a priznať im náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a obsahu napadnutého rozhodnutia vyplýva, že v konaní vedenom Okresným súdom Košice II (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 37 C 5/2019 si sťažovateľky podanou žalobou (po jej čiastočnom späťvzátí) uplatnili proti mestu [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný“) nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia a nárok na náhradu za obmedzenie ich vlastníckeho práva za užívanie v žalobe bližšie konkretizovaných pozemkov, ktorých sú podielovými spoluvlastníkmi. Svoj nárok odôvodnili tým, že žalovaný užíva sporné pozemky bez poskytnutia finančnej náhrady, preto si v rozsahu užívania pozemkov, na ktorých sa nachádza [REDAKOVANÉ]

██████████, uplatnili nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia a v rozsahu užívania pozemkov, na ktorých je vybudovaná cesta, si uplatnili nárok na náhradu za obmedzenie ich vlastníckeho práva zriadením vecného bremena.

3. Rozsudkom č. k. 37 C 5/2019-304 zo 7. júna 2021 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) okresný súd konanie zastavil v časti o zaplatenie sumy 729,96 eur s príslušenstvom a o zaplatenie sumy 438,05 eur s príslušenstvom z dôvodu späťvzatia žaloby (I. výrok), žalovanému uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľke v 1. rade sumu 543,48 eur s príslušenstvom (II. výrok), sťažovateľke v 2. rade sumu 326,11 eur s príslušenstvom (III. výrok) a rozhodol o trovách konania tak, že sťažovateľkám v 1. a 2. rade priznal proti žalovanému nárok na ich náhradu v rozsahu 100 % (IV. a V. výrok).

3.1. Okresný súd vyšiel z nespornej skutočnosti, že sťažovateľky boli podielovými spoluvlastníkmi sporného pozemku, ktorý žalovaný v rozhodnom období užíval v rozsahu 1 908 m², pričom medzi sporovými stranami nedošlo k uzavretiu zmluvy o nájme. Pri stanovení sumy bezdôvodného obohatenia vychádzal zo znaleckého posudku predloženého žalovaným, s ktorého závermi sa sťažovateľky plne stotožnili. Na základe uvedeného okresný súd uzavrel, že sťažovateľkám vzniklo právo na vydanie bezdôvodného obohatenia v rozsahu užívania ich podielu žalovaným, a to sťažovateľke ██████████ v sume 511,13 eur a sťažovateľke ██████████ v sume 306,67 eur. Aj vo vzťahu k uplatnenému nároku sťažovateľiek na náhradu za obmedzenie ich vlastníckeho práva zriadením zákonného vecného bremena (spolu v sume 51,79 eur) okresný súd skonštatoval dôvodnosť podanej žaloby. S poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 M Cdo 2/2014 priznal sťažovateľkám za obmedzenie ich vlastníckeho práva k pozemku vecným bremenom zriadeným v prospech žalovaného zákonom č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009 Z. z.“), náhradu vo forme opakujúceho sa plnenia.

4. O odvolaní žalovaného rozhodol krajský súd napadnutým uznesením, ktorým zrušil rozsudok okresného súdu v jeho II. až V. výroku a v rozsahu zrušenia mu vec vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

4.1. V odôvodnení odkázal na už ustálenú rozhodovaciu prax v otázke náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom. Konkrétne poukázal na závery vyplývajúce z uznesení ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 16/2021 a uznesení najvyššieho súdu sp. zn. 8 Cdo 17/2019 a sp. zn. 1 Cdo 171/2021, podľa ktorých právo na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva pri zriadení vecného bremena podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. vzniká jednorazovo tomu, kto bol vlastníkom zaťaženého pozemku, a teda že náhrada za vznik vecného bremena je jednorazová a nemá charakter opakovaného plnenia. Vzhľadom na to, že súd prvej inštancie sa pri rozhodovaní odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe súdov v otázke charakteru plnenia, krajský súd podľa § 389 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) zrušil jeho rozsudok v napadnutej časti a v rozsahu zrušenia mu vec vrátil na ďalšie konanie.

II. Argumentácia sťažovateľiek

5. Sťažovateľky svoju ústavnú sťažnosť nasmerovali proti napadnutému uzneseniu krajského súdu, ktoré označujú za „*svojoľné a nedostatočne odôvodnené*“, pričom namietajú, že:

a) s poukazom na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 42/2015 a sp. zn. IV. ÚS 264/2018 a viaceré rozhodnutia všeobecných súdov sa podľa ich názoru náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva podľa zákona č. 66/2009 Z. z. poskytuje ako opakované, nie ako jednorazové plnenie. Konštatujú, že závery vyplývajúce z rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 8 Cdo 17/2019 a sp. zn. 1 Cdo 171/2021, na ktoré odkázal odvolací súd, sú nesprávne, keďže nerozlišujú medzi vecnými bremenami zriadenými podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 182/1993 Z. z.“) a podľa zákona č. 66/2009 Z. z. Na základe uvedeného konštatujú, že závery vyplývajúce z napadnutého uznesenia sú „*v rozpore s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít*“ a porušujú princíp právnej istoty a predvídateľnosti súdneho rozhodnutia;

b) krajský súd nezohľadnil, že v danom prípade si sťažovateľky uplatnili okrem nároku na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva aj nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, preto súd nemohol zrušiť rozsudok okresného súdu aj v časti jeho výrokov, ktorými bolo rozhodnuté o ich nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia. To, či ide o opakovanú alebo o jednorazovú náhradu, nemá žiaden vplyv na vydanie bezdôvodného obohatenia.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zrušujúcim (kasačným) uznesením krajského súdu, čo znamená, že konanie o nárokoch sťažovateľiek vedené všeobecnými súdmi nie je právoplatne skončené.

7. V súvislosti s kasačným charakterom napadnutého uznesenia považuje ústavný súd za žiaduce zdôrazniť, že zásadne môže o merite veci rozhodovať len v prípade takej ústavnej sťažnosti, ktorá smeruje proti „konečným“ rozhodnutiam orgánov verejnej moci. Spravidla musí ísť o rozhodnutie, ktorým sa súdne či iné konanie končí, a jeho účastník nemá možnosť inej právnej obrany než využitie inštitútu ústavnej sťažnosti. V konaní, ktoré v čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti ešte stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (IV. ÚS 361/2010). Úlohou ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti totiž nie je meniť, resp. naprávať tvrdené či skutočné pochybenia všeobecných súdov a iných orgánov v dosiaľ právoplatne neskončených konaniach, ale je zásadne povolaný zaoberať sa zásahom do ústavne zaručených práv a slobôd sťažovateľa v právoplatne skončenej veci za súčasného vyčerpania všetkých garantovaných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

8. Ústavný súd štandardne vo svojich rozhodnutiach v obdobných prípadoch kasácie uvádza, že ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy uplatnením riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa Civilného sporového poriadku, nemožno sa domáhať ochrany

svojich práv v konaní pred ústavným súdom (napr. II. ÚS 211/2016). Základné práva na súdnu ochranu, ako aj spravodlivý proces „sú výsledkové“, to znamená, že im proces musí zodpovedať ako celok a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Ústavné súdnictvo je vybudované predovšetkým na zásade preskúmania právoplatne skončených vecí (IV. ÚS 187/09, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016).

9. Napriek už uvedenému však môže aj kasačné rozhodnutie všeobecného súdu byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo účastníka konania. Aj vydanie procesného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. Ide najmä o prípady, ak všeobecný súd vyrieši s konečnou platnosťou otázku, ktorá je spôsobilá zásadným spôsobom ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok, prípadne ním konanie v istej časti končí a náprava eventuálneho pochybenia by mohla byť dosiahnutá len zásahom ústavného súdu po skončení konania pri posudzovaní spravodlivosti konania ako celku, čo by nebolo účelné (m. m. II. ÚS 344/2019). Nebola by totiž účinnou ochrana poskytovaná základným právam a slobodám fyzických osôb a právnických osôb ústavným súdom, ak by ústavný súd nemohol zasiahnuť a následky porušenia základných práv a slobôd odstrániť prv, ako skončí konanie vo veci konečným rozhodnutím akceptujúcim právny názor vyslovený (odvolacím) súdom v jeho rozhodnutí postihnutom vadou spočívajúcou v porušení ústavne procesných práv účastníkov takéhoto konania (m. m. III. ÚS 46/2013).

10. K zrušeniu kasačného rozhodnutia teda ústavný súd pristupuje skutočne len z výnimočných dôvodov spočívajúcich buď v závažných pochybeniach súdov blížiacich sa k zmätočnosti, ak znehodnocujú ďalšie konanie, alebo ak by išlo o veľmi pevnú hmotnoprávnu pozíciu preskúmaného kasačného rozhodnutia (II. ÚS 868/2016, II. ÚS 6/2018, I. ÚS 443/2019).

11. Berúc do úvahy charakter napadnutého uznesenia a prípadne tam uvedený právny záver, ktorý by bolo možné považovať za záväzný pre ďalší postup okresného súdu, ústavný súd sa oboznámil s tou časťou odôvodnenia napadnutého uznesenia, ktorú považoval pre posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti za relevantnú.

12. Ťažiskom prvej sťažnostnej námietky je nesúhlas sťažovateľiek s právnym záverom krajského súdu, podľa ktorého je náhrada za vznik zákonného vecného bremena jednorazová a nemá charakter opakujúceho sa plnenia [bod 7 písm. a)].

13. Z obsahu napadnutého uznesenia je zrejmé, že krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu v jeho napadnutej časti podľa § 389 ods. 1 písm. b) CSP z dôvodu nesprávneho právneho veci v otázke povahy náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva sťažovateľiek k pozemkom právom zodpovedajúcim vecnému bremenu zriadenému zákonom č. 66/2009 Z. z. Na podporu svojho právneho názoru odkázal na rozhodovaciu prax súdov, osobitne na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 16/2021 a uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 8 Cdo 17/2019 a sp. zn. 1 Cdo 171/2021 (body 21 a 22 napadnutého uznesenia).

14. K sťažovateľkami nastolenej nesprávnosti právneho názoru odvolacieho súdu sa už ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti opakovane vyjadril. V záujme zodpovedania predmetnej sťažnostnej námietky možno tieto závery len zopakovať.

15. Zákon č. 66/2009 Z. z. vychádza z uvedenia si nevyhnutnosti definitívneho vyriešenia, no na čas stanovuje, že ak vlastník stavby nemá pod stavbou zmluvne dohodnuté iné právo, vzniká vo verejnom záujme k pozemku pod stavbou dňom účinnosti zákona v prospech vlastníka stavby právo zodpovedajúce vecnému bremenu. Zákon ďalej stanovuje, že obsahom tohto práva je držba a užívanie pozemku pod stavbou vrátane práva uskutočniť stavbu alebo zmenu stavby s tým, že vlastník pozemku pod stavbou je povinný strpieť výkon práva zodpovedajúceho vecnému bremenu do vykonania pozemkových úprav. Predmetný zákon však mlčí v otázke charakteru primeranej náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva zriadením vecného bremena. Teda neposkytuje výslovnú odpoveď, či má byť priznaná náhrada poskytovaná v podobe opakujúcich sa platieb alebo v podobe jednorazového plnenia. Záver odvolacieho súdu, v zmysle ktorého má mať primeraná náhrada za vecné bremeno podobu jednorazového plnenia, preto nemožno považovať za svojvoľný alebo arbitrárny. Nejde o vylúčenie zákonom predpokladaného následku, a preto v prípade napadnutého rozhodnutia nemožno dospieť k záveru, že by ním boli porušené základné právo sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a ich právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (obdobne III. ÚS 68/2019, IV. ÚS 539/2020, III. ÚS 340/2021, III. ÚS 272/2022).

16. Sťažovateľky navyše neodôvodnene tvrdia, že krajský súd nevzal pri rozhodovaní do úvahy relevantnú judikatúru najvyšších súdnych autorít, pretože explicitne odkázal na rozhodnutia tak ústavného súdu, ako aj najvyššieho súdu zaoberajúce sa povahou poskytovanej náhrady za zákonom č. 66/2009 Z. z. zriadené vecné bremeno. V danej veci nemá žiadnu relevanciu, že právne závery vyplývajúce z predmetných rozhodnutí sťažovateľky rozporujú a nesúhlasia s nimi.

17. Druhá námietka sťažovateľiek sa týkala postupu odvolacieho súdu, ktorý napadnutým uznesením zrušil rozsudok okresného súdu aj v časti zodpovedajúcej priznanému nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia [bod 7 písm. b)].

18. Ústavný súd nespochybňuje, že voľba spôsobu rozhodnutia o odvolaní nemôže byť vecou voľnej úvahy odvolacieho súdu, čo vyžaduje koncept právnej regulácie zakotvený v § 387 – § 391 CSP, ktorý prostredníctvom už judikovanej požiadavky na súlad postupu všeobecného súdu s ustanoveniami procesného práva otvára cestu aj do sféry základného práva na súdnu ochranu. Ak totiž všeobecný súd koná v rozpore s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v súdnom konaní, môže dôjsť k porušeniu základného práva na súdnu ochranu i práva na spravodlivé súdne konanie (napr. II. ÚS 122/05). Na druhej strane je však potrebné uviesť, že ústavný súd nepristupuje k vyhoveniu ústavnej sťažnosti v prípadoch, keď zo strany orgánov verejnej moci síce k určitému pochybeniu došlo, avšak jeho intenzita a existujúca príčinná súvislosť medzi namietaným porušením ústavou garantovaného práva a jeho dôsledkami na spravodlivosť procesu ako celku nemala podstatný dosah (m. m. IV. ÚS 320/2011).

19. Vychádzajúc z limitovaného prieskumu kasačných rozhodnutí ústavným súdom, nemôžu byť tieto prezentované pochybnosti o správnosti prístupu krajského súdu spočívajúce v tvrdení o zbytočnej kasácii základom toho, aby bolo možné dospieť k záveru o porušení ústavných práv sťažovateľiek, keďže krajský súd nevyslovil, pokiaľ ide o nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, žiadne závery, ktoré v tomto smere predurčujú výsledok konania. Aj táto námietka preto bola vyhodnotená ako nedôvodná.

20. V závere už len ústavný súd dodáva, že v prípade, ak sťažovateľky nebudú v ďalšom konaní po vyčerpaní všetkých dostupných (riadnych i mimoriadnych) opravných prostriedkov úspešné, nič im nebráni, aby po jeho ukončení podali novú ústavnú sťažnosť zohľadňujúcu priebeh a výsledky daného konania. Zohľadnením okolností predmetnej veci je preto ústavný súd toho názoru, že odmietnutie predloženej ústavnej sťažnosti sťažovateľky žiadnym spôsobom nepoškodzuje.

21. Z tohto dôvodu ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľiek ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, pretože medzi namietaným porušením označených práv a napadnutým uznesením krajského súdu nebola zistená kauzálna súvislosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. októbra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu